

КЛАСИФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВОЛЬОВИХ СТАНІВ ЛЮДИНИ

Івашина І. М.

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)
Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Школяренко В. І.

Визначення фразеологічного фонду сучасної німецької мови, уточнення принципів обмеження фразеологічних накопичень слів від сталих словосполучень нефразеологічного типу стало можливим лише в останні роки в результаті розвитку загальної теорії фразеології.

Процес становлення фразеології як нової лінгвістичної дисципліни глибоко і всебічно розкритий в числі останніх фразеологічних досліджень на матеріалі української, англійської і німецької мови.

Фразеологію сучасної німецької мови дослідники систематизували за цілою низкою принципів. Проте нині вона потребує істотних уточнень.

Останніми роками широкого розповсюдження набули дві класифікації: функціональна і структурно-семантична.

Функціональна класифікація з'явилася в той період, коли фразеологічні дослідження В.В. Виноградова показали важливість розгляду стійких словосполучень і поєднань слів, які мають цілісне розуміння. Ці одиниці з чистою номінацією, позначені як лексичні єдності, номінативні фразеологізми вперше були досліджені як особлива частина вчення про стійкі словосполучення сучасної німецької мови.

Ця обставина дозволила детально простежити функцію і структурно-семантичні особливості стійких поєднань слів цієї групи, і навіть їх відмінні риси, порівняно з поєднаннями слів, що виконують у мові експресивно-номінативну функцію.

І група – так звані номінативні фразеологізми, охоплює по-перше, стійкі словосполучення, які мають семантичну цілісність номінації з урахуванням власних лексичних значень компонентів, без будь-якої ознаки семантичного перетворення останніх. По-друге, словосполучення, що виникають з урахуванням переносного значення одного з компонентів. По-третє, дієслівні стійкі поєднання, відомі в німецькій літературі як "аналітичні конструкції".

ІІ група функціональної класифікації – номінативно-експресивні фразеологізми – містить семантично перетворені фразеологізми зі структурою словосполучень і речень.

Отже, в функціональній класифікації наявні сполуки, утворені без семантичного перетворення компонентів (лексичні єдності), модельовані утворення (аналітичні і граматико-стилістичні конструктивні утворення).

У межах структурно-семантичної класифікації О. В. Кунін виділив такі структурно-семантичні типи фразеологічних одиниць:

1. Номінативні ФО, тобто фразеологізми, що означають предмети, явища і тощо.
2. Номінативно-комунікативні ФО. Сюди належать дієслівні ФО, які можуть трансформуватися в речення при вживанні дієслова в пасивному стані.
3. Вигуківі і модальні ФО, тобто ФО, що виражають емоції, волевиявлення тощо, але не володіють предметно-логічним значенням.
4. Комунікативні ФО, тобто ФО зі структурою простого та складного речення [2, 243 - 331].

Ідеографічна класифікація розподіляє усі ФО між трьома фразеотематичними групами (ФТГ): "Людина", "Абстрактні відношення" і "Природа". Фразеотематичні групи поділяються на фразеосемантичні поля (ФСП). У межах названих полів виділяються варіантно-синонімічні групи (ВСГ), які представлені фразеосемантичними рядами (синонімічні й варіантні ряди). Таким чином, кожна модель окреслена фразеотематичною групою, варіантно-синонімічним полем і варіантно-синонімічною групою. Як зразок, подаємо один із фрагментів такої класифікації [3,115].

ФТГ Людина структурується таким чином: ФТП Людина як жива істота; ФТП Людина як розумна істота; ФТП Людина як суспільна істота.

ФТП Людина як жива істота представлена декількома фразеосемантичними полями: ФСП Зовнішній вигляд; ФСП Фізичний стан; ФСП Психічний стан; ФСП Одяг; ФСП Рух. ФТП Людина як розумна істота включає такі фразеосемантичні поля: ФСП Розум; ФСП Емоції, почуття, стан; ФСП Характер, поведінка. ФТП Людина як суспільна істота містить ФСП Стосунки між людьми. ФСП Зовнішній вигляд включає ряд варіантно-синонімічних груп: ВСГ "sehr hoch", ВСГ "sehr dick", ВСГ "sehr mager", ВСГ "kahlköpfig", ВСГ "schmierig", ВСГ "unschön, nicht schön". ФСП Фізичний стан об'єднує варіантно-синонімічні групи "heißhungrig", "schwanger", "frieren". ФСП Психічний стан складається з варіантно-синонімічних груп "lachen", "sich fürchten"; ФСП Одяг — з варіантно-синонімічних груп "passen/passen nicht", "unreinlich"; ФСП Рух — з варіантно-синонімічних груп "verschwinden", "sich peinlich fühlen".

ФТГ Абстрактні відношення і поняття включає: ФСП Можливість; ФСП Простір; ФСП Кількість; ФСП Якість.

Варіантно-синонімічне поле Кількість, наприклад, об'єднує ВСГ "sehr viel" і ВСГ "ganz wenig".

ФТГ Природа включає ФСП Час.

Варіантно-синонімічне поле Час представлено варіантно-синонімічними групами "nie", "sehr lange", "[zu frühst](#)", "sehr spät".

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології / Алефіренко М. Ф. – Харків, 1987. – 210с.
2. Кунін А. В. Курс фразеології совр. англ. Языка / Кунін А. В. - М. : Высшая школа, 1996. - 381с.
3. Ужченко В. Д. Східноукраїнська фразеологія. — Луганськ: Альма-матер, 2003. — 362 с.